

Kenttätutkimusta ja politiikkaa

Heikki Pesonen
Helsingin yliopisto

Uskontotieteessä tehdään usein erottelu tekstitutkimuksen ja kenttätutkimuksen välille. Erottavaksi tekijäksi näissä nähdään se, millä tavalla ja minkälaista aineistoa tutkija kerää tutkimusongelmansa selvittämistä varten. Tekstitutkimus nojaa usein niin sanottuun valmiiseen aineistoon, kuten lehtiartikkeleihin, sosiaalisessa mediassa julkaistuihin viestiketjuihin, uskonnollisten yhteisöjen tuottamaan kirjallisuuteen, elokuvaan sekä digitaalisiin peleihin. Kenttätutkimuksessa oleellista on se, että tutkija tuottaa itse uutta aineistoa, esimerkiksi haastatteleamalla uskonnollisen yhteisön jäseniä ja havainnoimalla yhteisön toimintaa. Tästä syntyy erilaisia talenteita, kuten haastattelutiedostoja ja niiden litteraatioita, valokuvia ja videoita. Raja näiden kahden tutkimustavan välillä on toki osin keinotekoinen, ja esimerkiksi kenttätutkimuksessa hyödynnetään usein myös saatavilla olevia valmiita aineistoja.

Tämän numeron artikkeleissa tuotettu tieto on rakentunut kenttätutkimuksen kautta. Ilona Raunola analysoi Marian kuvan merkitystä uutta uskonnollisuutta edustavan Valorukous-yhteisön toiminnassa. Teemu Mantsinen ja Jere Kyyrö tarkastelevat puolestaan Pohjois-Karjalassa järjestettäviä ortodoksisia pyhiinvaelluksia, ristisaattoja. Kummassakin artikkelissa hyödynnetään etnografista otetta, jossa osallistutaan tutkittavien elämään ja merkityksellisiin tapahtumiin, tehdään haastatteluja ja havainnointia ja tuotetaan niiden pohjalta tulkintoja. Raunola oli mukana Valorukous-toiminnassa osallistumalla erilaisiin yhteisön järjestämiin tapaamisiin ja retriitteihin Suomessa ja muualla Euroopassa. Mantsinen ja Kyyrö osallistuivat Joensuuissa ja Venäjän puolella järjestettyihin ristisaattoihin ja muihin niihin liittyviin toimintoihin. Molemmat artikkelit rakentuvat runsaan ja monipuolisen kenttämateriaalin pohjalle. Raunolan aineistoa ovat haastattelut, osallistuvaan havainnointiin perustuvat kenttäpäiväkirjat ja valokuvat. Mantsisen ja Kyyrön pääasiallinen aineistonkeruumenetelmä oli osallistuva havainnointi, johon liittyen he tuottivat tutkimusmateriaalia myös valokuvaamalla ja videoimalla. Artikkeleissa hahmotetaan tutkimuskenttää holistisesti, kokonaisuutena, joka pitää sisällään monenlaista toimintaa ja toimijoita, sekä materiaalisia että symbolisia: ihmisiä, esineitä, tiloja ja maisemia. Teoreettisesti tätä toimintakenttää tarkastellaan sekä Bruno Latourin toimijaverkoteorian että Catherine Bellin ritualisaation käsitteen kautta. Artikkeleissa tuotetaan useaan suuntaan kurottavat ja samalla lukijaa lähelle tulevat kuvaukset uskonnollisista toiminnoista ja toimijuuksista. Niissä kuvataan elävää ja elettyä uskonnollisuutta, joka aktualistuu monenlaisten merkityksellisten vuorovaikutusten kautta.

Tämän numeron katsauksia yhdistää politiikka. Mikko Kurenlahti esittelee maaliskuun lopussa pidetyn Uskontotieteen päivän antia. Päivän esitelmissä ja keskusteluissa tarkasteltiin uskonnon roolia poliittisessa päätöksenteossa eri puolilla maailmaa. Näistä Markku Ruotsilan esitys ruoti uskontoa Yhdysvaltojen politiikassa, ja keskusteluissa pohdittiin myös Donald Trumpin valinnan merkitystä uskonnon ja politiikan suhteeseen. Heidi Rautalahden katsausta viime marraskuisesta AAR:n konferenssista sävyttää myös Trumpin valinta ja sen herättämä epävarmuus amerikkalaisissa tieteentekijöissä. Rautalahti määrittelee konferenssin julkilausumatomaksi teemaksi vaalien jälkeisen ahdistuksen läpikäymisen.

Uskonnontutkija - Religionsforskaren siirtyy tämän numeron myötä kokonaisuudessaan uudelle journal.fi -alustalle. Journal.fi on Tieteellisten seurain valtuuskunnan (TSV) julkaisualusta, jossa julkaistaan seurojen jäsenlehtiä digitaalisessa muodossa. Journal.fi -alustalta löytyy jo Suomen Uskontotieteellisen Seuran julkaisema englanninkielinen Temenos-aikakauskirja. Lehden siirto kytkeytyy Kotilava-hankkeeseen (kotilava.fi), joka hakee ratkaisuja avoimen tieteellisen julkaisemisen rahoitukseen ja käytännön tekniikkaan liittyviin kysymyksiin. Uskonnontutkija - Religionsforskaren on yksi hankkeen pilottilehdistä. Tässä prosessissa lehtemme muun muassa hakee rekisteröitymistä avoimen julkaisemisen jornaalien foorumiin DOAJ:iin sekä hankkii yksilölliset DOI-tunnisteet kaikille lehden julkaisemille teksteille. Journal.fi -alustalla julkaiseminen mahdollistaa TSV:ltä saatavan teknisen tuen sekä artikkeleiden pysyvän arkistoinnin. Samoin poistuvat aikaisempaa julkaisualustaa vaivanneet pdf-tallentamiseen liittyvät ongelmat kun artikkelit julkaistaan suoraan pdf-formaatissa.